

Wspólna przyczyna

Reasumując pokusić się można o wskazanie wspólnej przyczyny celowej dla tych grup, ale jednocześnie bardzo ogólnie dla nas wszystkich. Co powoduje, że ludzie przyłączają się do grup terrorystycznych, separatystycznych, ekstremistycznych, narażając swoje życie i życie bliskich migrując nielegalnie? Jak wszyscy ludzie dążą do bycia szczęśliwym. To poszukiwanie szczęścia nadaje życiu sens. To poszukiwanie jest dobre. Problem pojawia się wtedy, gdy dąży się do tego co wydaje się, że szczęściem jest, a tak naprawdę jest nieszczęściem. Skąd biorą się takie pomyłki? Miedzy innymi z ułomności naszego poznania. Nie jesteśmy poznać wszystkich aspektów świata i to jeszcze bezbłędnie. Z nieumiejętności odróżnienia środków od celów. Ze zbyt dużego zaufania innym ludziom. Z tego, że prawdziwe szczęście wymaga pracy i czekania, a my lubimy drogi na skróty. Ze zbyt dużego ograniczenia naszego świata i rozdzielenia go na „swoich” i innych”. Z braku zrozumienia. Z tego powodu, że zapominamy, że każde działanie ma skutek przechodni (dla złodzieja przedmiot, który ukradł) i skutek nieprzechodni (‘zbudował się’ jako złodziej), czyli że nasze działania coś w nas zmieniają na stałe.

Wspólną przyczyną jest więc błąd poznawczy przy obieraniu celu, którego realizacja miałyby dać nam szczęście. Błąd taki grozi nam wszystkim, gdy jednak mamy przeciwdziałać terroryzmowi, separatyzmowi, ekstremizmowi i nielegalnej imigracji należy tych błędów szukać u innych. Na szczęście mamy wiele narzędzi służących takim poszukiwaniom, a ich protoplastą będzie teoria 4 przyczyn. Pamiętając o celowości ludzkiego działania, o tym co nim rządzi i w którą stronę powinna prowadzić będziemy nie tylko przeciwdziałać terroryzmowi, separatyzmowi, ekstremizmowi i nielegalnej imigracji lepiej i skuteczniej, ale i również i nasze życie uczynimy lepszym.

Шинкаренко Ігор Ростиславович
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри ОРД та СТ
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ СЕПАРАТИЗМУ, ЕКСТРЕМІЗМУ І РАДИКАЛІЗМУ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ

На початку ХХІ століття науковці та керівники силових структур України офіційно не визнавали наявності такої проблеми як екстремізм у середині нашої держави. Панувала думка, що окремі прояви екстремізму викликалися зовні та були породженням міжнародного "тероризму", та "диверсійної і підри-

ної діяльності" іноземних та міжнародних організацій [1]. Подальший розвиток внутрішньої ситуації показав, що на йде поширення расизму і ксенофобії.

У той же час аналіз дій представників силових структур у 2014 році свідчить, що уся стратегія протидії екстремістам та радикалам базувалася на "радянських підходах" до боротьби із зовнішнім ворогом. Вони розуміють під екстремістами-радикалами ісламські організації, що діють за підтримки радикальних міжнародних організацій [2; 3]. І тільки деякою мірою діяльність оперативних підрозділів була спрямована на протидію проросійським організаціям, які використовували допомогу російських спецслужб.

Досвід подій на Донбасі та у Криму показав усю хибність таких підходів. Тільки після 2014 року фахівці у галузі оперативно-розшукової діяльності та державної безпеки почали розробку теоретичного підґрунтя оперативно-розшукової протидії сепаратистським протестам. Було здійснено низку дисертаційних досліджень, пов'язаних з виявленням інфраструктури сепаратизму та тероризму [4-8].

Однак прогалиною означених досліджень є відсутність організаційно-тактичної моделі протидії радикалізму та екстремізму як підґрунтя терористичної діяльності та формування алгоритмізації дій оперативних підрозділів поліції при виникненні терористичної загрози з боку організацій радикально-екстремістської спрямованості.

Причинами цього становища є таке:

- невідповідність рівня організації ОРД вимогам часу та здійсненню «Антитерористичної операції»;
- прогалини в чинному законодавстві стосовно закріплення та класифікації оперативно-розшукових заходів (61,9 %);
- відсутність програм реалізації оперативно-розшукової стратегії у частині створення оптимальної системи оперативних підрозділів на підставі програми формування організаційно-функціональної моделі Національної поліції України та інших правоохоронних органів, як підґрунтя системного моніторингу негативних процесів у суспільстві з метою ліквідації загроз національній безпеці у цій сфері (61,4 %);
- відсутність сучасного наукового та методичного забезпечення (54,2 %);
- відсутність інноваційних розробок щодо використання оперативно-розшукових заходів (62,7 %) та методів отримання інформації про індикатори сепаратистської та екстремістської діяльності;
- недостатня розробленість тактики проведення новітніх конкретних оперативно-розшукових та оперативно-технічних заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз у цій сфері;
- відсутність на загальнодержавному рівні інтегрованого банку даних про організацію терористичної, екстремістської та сепаратистської спрямованості;
- відсутність міжвідомчого навчального центру з перепідготовки опе-

ративних працівників силових підрозділів з метою опанування новітньою методикою конфіденційного забезпечення моніторингу оперативної обстановки у сфері протидії злочинній діяльності на ґрунті сепаратизму, екстремізму та радикалізму;

- відсутність у системі МВС (Національної поліції) України регіонального науково-дослідного центру проблем стратегії протидії злочинності терористичної спрямованості.

Усуненню означених факторів повинно сприяти втілення у життя технологічного підходу до протидії сепаратизму, радикалізму та екстремізму. Слід зазначити, що думка про розробку типових алгоритмів дій не нова в криміналістиці та ОРД. Проблеми алгоритмізації слідчих дій в останні роки розглядалися в роботах Г. К. Авдеевої, Р. С. Белкіна, І.Є. Биховського, М. Б. Вандера, І.А. Возгріна, Г. А. Густова, Є.П. Іщенко, Л.М. Карнеєвої, І. Кертеса, Р.М. Ланцмана, Н.С. Польового, Л.О. Соя-Серко, К.О. Сливинського, Тищенко, В. Ю. Шепітька, А. З. Шаталова, Л.Г. Эджубова, А.А.Эйсмана та ін. [9–11]. Вони вважають, що метою алгоритмізації є оптимізація протидії злочинності та прийняття рішень у певних типових ситуаціях. Але проблемам алгоритмізації протидії злочинам терористичної спрямованості та діям сепаратистських, радикальних організацій екстремістської спрямованості в їх роботах не було розглянуто.

Теорія ОРД повинна науково обґрунтувати максимальну кількість алгоритмів, спрямованих на формалізацію дій працівників поліції в усіх можливих оперативно-тактичних ситуаціях оперативно-розшукового та кримінального провадження щодо фактів дій радикальних екстремістських організацій, що можуть призвести до вчинення злочинів терористичної спрямованості.

Ми згодні з думкою, що алгоритмізацією дій оперативних працівників поліції у цій сфері є діяльність, спрямована на реалізацію організаційно-тактичної моделі протидії злочинам терористичної спрямованості в умовах конкретної типової ситуації [12, с. 77].

Аналіз думок фахівців з теорії інформації (Э. И. Вилкас, Е.З. Майминас) [13, с. 245], показує, що алгоритм повинен відповідати таким вимогам:

1. *Дискретність* – алгоритм повинен представляти процес рішення задачі як послідовне виконання деяких простих кроків.

2. *Детермінованість (визначеність)* – у кожен момент часу наступний крок роботи однозначно визначається станом системи.

3. *Зрозумілість* – алгоритм повинен включати тільки ті дії, які доступні виконавцеві і входять до його системи команд.

4. *Завершеність* – при коректно заданих початкових даних алгоритм повинен завершувати роботу і видавати результат за кінцеве число кроків.

5. *Масовість (універсальність)* – алгоритм має бути застосований до різних наборів початкових даних.

6. *Результативність* – завершення алгоритму певними результатами.

Таким чином, для розробки загального алгоритму протидії діяльності сепаратистських, радикальних організацій екстремістської спрямованості необхідно здійснити інформаційне узагальнення таких чинників:

- інформаційна модель різних видів діяльності означених організацій, що можуть призвести до вчинення злочинів терористичної спрямованості;
- доцільність алгоритмізації різних напрямків діяльності оперативних працівників щодо протидії терористичної діяльності;
- наявність уже сформованих у практиці діяльності поліції рекомендацій та алгоритмів щодо організації та тактики дій у типових ситуаціях.

На формування алгоритму стосовно конкретної типової ситуації впливають:

- стан оперативної обстановки та конкретної оперативно-тактичної ситуації;
- наявність інформаційних, матеріальних та формально-правових підстав для здійснення заходів спрямованих на нейтралізацію проявів сепаратистського, радикального та екстремістського спрямування;
- наявність відповідних сил та засобів;
- конкретне завдання, яке необхідно вирішити.

Аналіз теоретико-прикладних робіт у сфері алгоритмізації діяльності кримінальної поліції дозволяє визначити його зміст:

- 1) збір і аналіз інформації про підготовку або здійснення конкретного терористичного акту екстремістськими групами;
- 2) моделювання ситуацій, в яких планується здійснення превентивних заходів;
- 3) планування оперативно-розшукових дій залежно від змодельованих ситуацій;
- 4) способи вирішення оперативно-розшукових задач;
- 5) розподіл функцій – задач між суб'єктами та учасниками антитерористичного заходу;
- 6) здійснення запланованих дій;
- 7) аналіз результатів операції.

Таким чином, вважаємо запровадження організаційно-тактичної моделі діяльності кримінальної поліції щодо протидії злочинам терористичної спрямованості та формування відповідних організаційно-тактичних алгоритмів сприятиме формуванню ефективної системи попередження, виявлення та нейтралізацію діяльності сепаратистських, радикальних організацій екстремістської спрямованості.

1. Головка В. Екстремізм та радикалізм в Україні: особливості формування, основні напрями, форми протидії з боку держави // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : міжвідомчий зб. наук. праць. – 2010. – № 19. – С. 276.

2. Крутов В.В. Теоретико-правові і тактико-спеціальні проблеми боротьби з тероризмом : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. юрид. наук : спец. 21.00.06 «оперативно-розшукова діяльність» / В.В. Крутов. – К. : НАВС, 1998.

3. Халілев Р.А. Протидія злочинності на ґрунті етно-конфесійних суперечностей оперативно-розшуковими засобами: регіональний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Р.А. Халілев. – К. : НА СБ України, 2012.
4. Осипенко Р.І. Протидія оперативними підрозділами МВС України злочинам, пов'язаним з фінансуванням тероризму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Р.І. Осипенко. – К. : НАВС, 2015.
5. Гелемей М.О. Протидія оперативними підрозділами ОВС України молодіжному екстремізму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / М.О. Гелемей. – К. : НАВС МВС України, 2014.
6. Кравченко Б. М. Використання спеціальних знань у розшуку авторів анонімних документів екстремістського характеру : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Б.М. Кравченко. – К. : НА СБУ, 2014.
7. Кудим О.В. Взаємодія Служби безпеки України з державою фінансовою інспекцією із протидії порушенням фінансового законодавства тероризму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.01 «забезпечення державної безпеки в Україні» / О.В. Кудим. – К. : НА СБУ, 2015.
8. Плетньов О.В. Службово-бойова діяльність служби безпеки України при проведенні антитерористичних заходів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.05 «службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку» / О.В. Плетньов. – Одева : ОДУВС, 2015.
9. Ищенко Е.П. Криминалистическая алгоритмизация: теоретические предпосылки / Е.П. Ищенко, К.О. Сливинский // Академический юридический журнал. – 2001. – № 4. – С. 45–51.
10. Шепітько В.Ю. Проблеми алгоритмізації слідчої діяльності / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – №4. – С. 46–50.
11. Соловьева О.М. Криминалистическая алгоритмизация следственных действий : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О.М. Соловьева : СПб. : Спб. ИГП РФ, 2001. – 158 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.dslib.net/criminal-proceaa/kriminaliaticeskaja-algoritmizacija-sledstvenneh-dejstvij.html РГБ ОД, 61:02-12/757-2. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.
12. Цехан Д.М. Використання високих інформаційних технологій в оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ : монографія / Д.М. Цехан ; за наук. ред. О.О. Подобного. – Одеса : Юрид. літ., 2011.
13. Вилкас Э.И. Решение : теория, информация, моделирование / Э. И. Вилкас, Е.З. Майминас. – М. : Радио и связь, 1981 ; Управление, информация, интеллект. – М. : Мысль, 1976.